

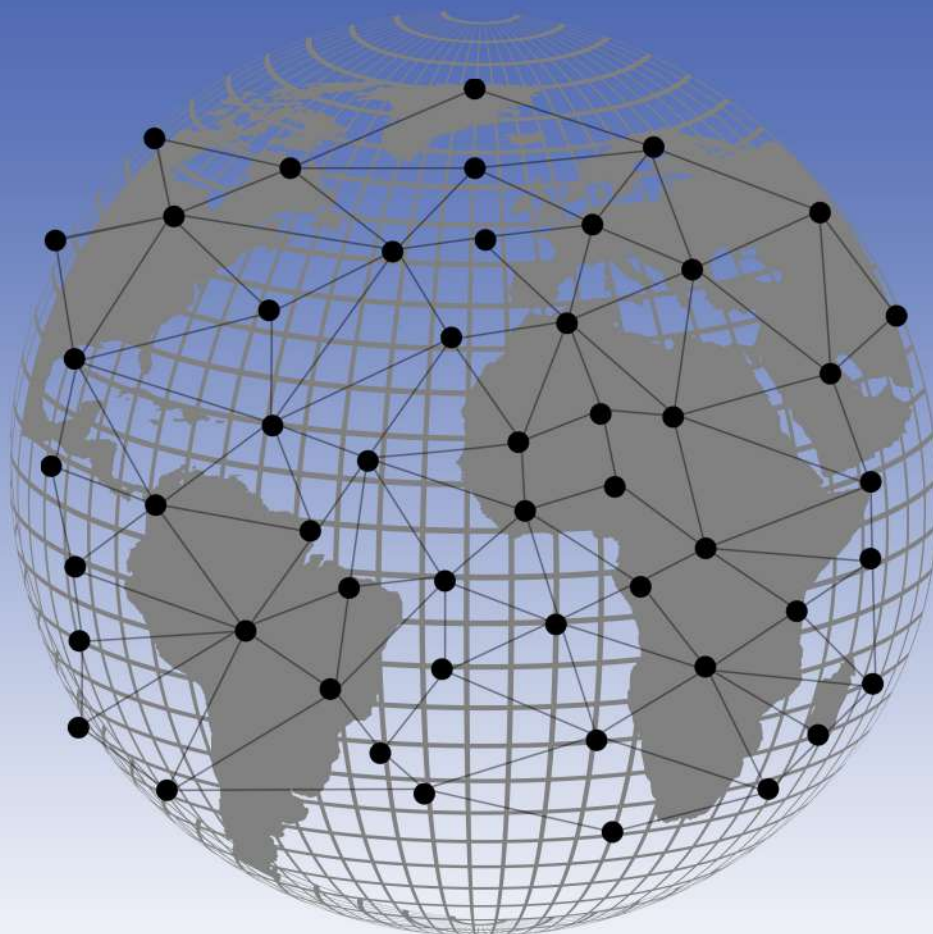

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره شصت و سه)

در این شماره می‌خوانید:

- گزارش جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی: بررسی آخرین روندهای تجاری و چشم‌انداز تجارت در سال ۲۰۲۳
- آمریکا در پی پیوند زدن هند به شبکه ریلی خاورمیانه برای رقابت با ابتکار کمربند و راه چین
- تلاش شرکت سرمایه بین‌المللی چین برای توسعه حضور در امارات و عربستان
- مازاد تجاری ۶۰۰ میلیارد دلاری کشورهای شورای همکاری خلیج فارس

اردیبهشت ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره شصت و سه)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: اردیبهشت ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: شبکه ریلی خاورمیانه، صادرات مواد تولید تراشه، پروژه کمربند و جاده، گروه ۷، بزرگترین مجتمع فولاد خاورمیانه، «مجوز طلایی» بحرین

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۳	تحولات منطقه‌ای

تحولات جهانی

گزارش جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی: تجارت در جهانی تکه تکه

گزارش اخیر موسوم به ICC ۲۰۲۳ که از سوی نهاد اتاق‌های بازرگانی بین‌المللی منتشر شد، آخرین روندهای تجاری و چشم‌انداز تجارت در سال ۲۰۲۳ را بررسی می‌کند. نکات کلیدی این گزارش عبارتند از:

۱- این گزارش ضمن بررسی اشکال مختلف شکاف‌های اقتصادی در زمینه‌هایی از جمله تجارت، اقتصاد دیجیتال، بدهی، سیستم‌های پرداخت، به این جمع‌بندی می‌رسد که شکاف‌ها در حال افزایش است. از منظر این گزارش، هر چند که تجارت در سال ۲۰۲۲ بهبود یافته است، اما به دلیل عواملی مانند جنگ در اوکراین، محدودیت‌های اعمالی در پی کووید ۱۹، تورم بالای مداوم و رشد اقتصادی پایین، مختل شده است، البته نویسندگان گزارش معتقدند با وجود نگرانی‌های فزاینده، جهانی شدن، معکوس نشده است، بلکه در حال تغییر است. شواهدی از جدایی چین و ایالات متحده و همچنین روسیه و کشورهای غربی وجود دارد. با وجود این تحولات، تجارت جهانی همچنان از مزایای متعددی برخوردار است.

۲- بر اساس برآوردهای گزارش، پیش‌بینی می‌شود که تجارت در سال ۲۰۲۳ کند شود. در واقع، با وجود رشد کمتر و تورم بالا، انتظار می‌رود که رشد تجارت در سال ۲۰۲۳ کاهش یابد؛ شرایط سخت مالی، فشار را بر دولت‌های بدهکار و مشاغل افزایش می‌دهد؛ آسیب‌پذیری‌ها را تشدید می‌کند و تأثیرات منفی بر جریان سرمایه‌گذاری‌ها و تجارت خواهد داشت.

۳- در سال ۲۰۲۳، ایالات متحده و چین به اقدامات خود در جهت انفکاک برخی از بخش‌های اقتصاد خود از یکدیگر ادامه خواهند داد. علیرغم افزایش واردات ایالات متحده از چین در سال ۲۰۲۲، سهم نسبی واردات کالا از چین، فاکتورهایی مانند سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی و همکاری‌های علمی، نشان‌دهنده تداوم روند جداسازی این دو اقتصاد از یکدیگر است. رقابت بین ایالات متحده و چین، تجارت کالا را محدود می‌کند و می‌تواند فشار تورمی را در ایالات متحده تقویت کند.

۴- در سال ۲۰۲۳ اروپا به کاهش وابستگی خود به روسیه در راستای دستیابی به اهداف انرژی و آب و هوایی خود ادامه خواهد داد. جنگ در اوکراین، کشورهای اروپایی را مجبور کرد تا وابستگی خود به زغال سنگ، گاز طبیعی و نفت روسیه در سال ۲۰۲۲ را کاهش دهند. با وجود افزایش قیمت سوخت‌های فسیلی، سرمایه‌گذاری‌های جهانی در زمینه انرژی‌های پاک همچنان افزایش خواهد یافت و انتظار می‌رود که طی پنج سال آینده، ظرفیت تولید انرژی‌های تجدیدپذیر تقریباً به دو برابر افزایش یابد.

۵- انتظار می‌رود که در سال ۲۰۲۳، تقاضا برای خدمات، به‌ویژه سفر و حمل‌ونقل افزایش یابد. با توجه به پایان سیاست کرونای صفر در چین و تقویت دلار آمریکا، انتظار می‌رود که در سال ۲۰۲۳ به طور پیوسته گردشگری با رشد مواجه شود.

۶- برای کسب و کارها در سال ۲۰۲۳، برخورداری از زنجیره تأمین چابک، حیاتی است. کسب و کارها با تعدیل استراتژی موجود و تنوع بخشیدن به تأمین‌کنندگان خود، به سازگاری با این شرایط نامطمئن خود ادامه خواهند داد؛ کسب‌وکارها به مبادله بین زنجیره‌های عرضه جهانی و محلی ادامه خواهند داد.

۷- افزایش یارانه‌ها، اعمال کنترل‌های صادراتی و محدودیت‌های سرمایه‌گذاری، به تکه‌تکه شدن تجارت کمک می‌کند. تعداد اقدامات محدودکننده تجارت از زمان همه‌گیری کرونا به طور قابل توجهی افزایش یافته است که نشان‌دهنده افزایش سیاست حمایت‌گرایی است؛ کشورها در زمینه اعطای یارانه به صنعت سبز و محدود کردن جریان کالا و سرمایه، با یکدیگر به رقابت می‌پردازند.

۸- چندپارگی^۱ بخش دیجیتالی، هم باعث ایجاد تنش‌های ژئوپلیتیکی می‌شود و هم منعکس‌کننده آن است. در حال حاضر فناوری، در حال ملی شدن و تبدیل شدن به سلاح برای تضمین امنیت ملی یا استقلال استراتژیک است. در عین حال، افزایش مقررات در مورد ذخیره‌سازی داده، استفاده، انتقال و تعدیل محتوا، می‌تواند رشد تجارت را محدود کند؛ بدون همکاری بین‌المللی، حاکمیت دیجیتال و تلاش‌های کشورها برای اعمال حاکمیت خود بر این عرصه می‌تواند اینترنت را به عنوان پدیده‌ای جهانی، فراملی و فرادولتی تهدید کند.

۹- تکه‌تکه شدن بدهی می‌تواند منجر به بحران بدهی شود. تنش‌های ژئوپلیتیکی، مانع از انجام مذاکرات در زمینه تجدید ساختار^۲ بدهی می‌شوند در شرایط سیاست‌های سخت پولی، مذاکرات طولانی می‌تواند آسیب‌پذیری بدهی را افزایش دهد. عدم توافق، خطرانی را به همراه دارد که منجر به یک دهه از دست رفته دیگر برای چندین اقتصاد در حال توسعه می‌شود.

۱۰- پراکندگی پرداخت‌ها می‌تواند بی‌ثباتی را افزایش دهد و نقش دلار آمریکا را از بین ببرد. اگرچه همچنان دلار آمریکا، ارز اصلی باقی می‌ماند اما نقش آن در حال فرسایش است، تداوم ضعف در همکاری، تدوین مقررات و تبادل اطلاعات در حوزه سیستم‌های پرداخت می‌تواند خطر تکه‌تکه شدن را افزایش دهد و منجر به بی‌ثباتی مالی بیشتر شود.

۱۱- هزینه تکه‌تکه شدن اقتصاد جهانی، می‌تواند از ۱٫۲ تا ۱۲ درصد از تولید ناخالص

1 - trade fragmentation

2 - restructuring

داخلی جهانی باشد. تکه تکه شدن تجارت و فناوری می‌تواند با کاهش جریان‌های تجاری، ایجاد تخصیص نادرست بخشی و ممانعت از انتشار دانش خارجی، بر رشد جهانی تأثیر بگذارد. در این راستا، اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه، بیشترین زیان‌های اقتصادی را متحمل خواهند شد.

آمریکا در پی پیوند زدن هند به شبکه ریلی خاورمیانه برای رقابت با ابتکار کمربند و راه چین

جیک سالیوان مشاور امنیت ملی دولت بایدن در سفر اخیر خود به عربستان با مشاوران امنیت ملی امارات، هند، اسرائیل و عربستان جلسه‌ای برگزار کرده است تا طرح پیشنهادی ایجاد شبکه ریلی هند و خاورمیانه را به تحقق نزدیک کند. این پروژه کشورهای خلیج فارس و کشورهای عربی را با یکدیگر و با هند از طریق شبکه ریلی و از طریق خطوط کشتیرانی و شبکه‌های از بنادر منطقه پیوند می‌دهد.

ایده این پروژه در جریان مذاکراتی در ۱۸ ماه گذشته در مجمعی که شامل ایالات متحده، امارات، هند و اسرائیل^۱ است، شکل گرفته است. این مجمع در اواخر سال ۲۰۲۱ تأسیس شد و هدف آن بحث در مورد پروژه‌های زیرساختی و استراتژیک در خاورمیانه و جنوب آسیا است. این پروژه یکی از ابتکارات اصلی کاخ سفید در خاورمیانه با توجه به نفوذ فزاینده چین در منطقه است، زیرا خاورمیانه بخش مهمی از چشم انداز چین از کمربند و جاده است. به گفته یک مقام اسرائیلی که در مذاکرات مربوط به این طرح شرکت کرده بود، این طرح با هدف استفاده از تجربه هند در پروژه‌های زیرساختی بزرگ مطرح شده و دولت بایدن، این ایده را گسترش داده تا عربستان را در بر گیرد. اسرائیل در حال حاضر بخشی از این طرح نیست، اما در صورت پیشرفت در تلاش برای عادی سازی روابط خود با کشورهای منطقه، ممکن است در آینده به آن بپیوندد. تلاش‌های جدید آمریکا برای پیوند زدن عربستان به این طرح و به مجمع موسوم به I2U2 در حالی صورت می‌گیرد که عربستان به سرعت به چین نزدیک می‌شود.

این طرح در شرایط کنونی واکنشی مبهم و حداقلی به ابرپروژه ابتکار کمربند و راه چین است که در یک دهه اخیر پیشرفت‌های مهمی داشته است. چین در ۲۰۱۵ استراتژی کلان خود در قبال جهان عرب را با محوریت توسعه همکاری در زمینه‌های انرژی، تجارت و سرمایه‌گذاری تدوین کرد و تا حد زیادی آن را در قالب ابتکار ابریشم عملیاتی کرده است. در شرایط کنونی ابتکار ابریشم تا حدود زیادی اجرایی شده است و اولویت گذشته را برای چین ندارد. کشورهایی مانند امارات و عربستان که در مورد این ایده با آنها گفتگو شده مهمترین شرکای چین در پیشبرد ابتکار ابریشم در خاورمیانه محسوب می‌شوند. ایالات متحده با تاخیر فراوان وارد رقابت با چین در خاورمیانه شده است و طرح ارائه داده است که حداقلی و مبهم است.

ریسک‌های عمده اقتصاد روسیه

بانک مرکزی روسیه اخیراً اعلام کرد که رشد اقتصاد این کشور در سال جاری، بهبود خواهد یافت و تا ۲ درصد رشد خواهد کرد. این بانک در عین حال هشدار داده است که برخی از ریسک فاکتورها می‌تواند حفظ نرخ تورم در حد ۴ درصد را در سال ۲۰۲۳ با چالش مواجه نماید.

مقامات بانک مرکزی روسیه گفته‌اند: انتظار دارند که افزایش تورم تدریجی رخ دهد اما به تورمی دو رقمی نزدیک نشود. به گفته بانک مرکزی، تقاضای مصرف‌کننده در حال بهبود است، زیرا اقتصاد روسیه سریع‌تر از آنچه انتظار می‌رفت، با تحریم‌ها سازگاری پیدا کرده است.

مقامات این بانک تأکید کرده‌اند که "ما به نظارت دقیق بر اجرای سیاست بودجه ادامه خواهیم داد و از برنامه‌های بودجه‌ای که دولت ترسیم کرده است، حمایت می‌کنیم، اگر کسری ساختاری بودجه بیشتر شود، زمینه سخت‌گیری گسترده‌تر در سیاست‌های پولی را فراهم خواهد آورد، اما ما باید مجموعه عوامل را در نظر بگیریم، ممکن است عوامل کاهش‌دهنده تورم وجود داشته باشد که تأثیرات تورمی را جبران کند."

طبق گزارش CBR، تورم اندکی کمتر از پیش‌بینی فوریه است؛ در حالی که پویایی تولید ناخالص داخلی بالاتر است. رییس این بانک اعلام کرده که در سال جاری، ما انتظار داریم بهبود شرایط اقتصادی ادامه یابد که البته ممکن است با تشدید فشار تورمی همراه باشد. اگر نشانه‌هایی از شتاب در تورم وجود داشته باشد، تا حد زیادی به عوامل سمت تقاضا بستگی دارد و این امر دستیابی به تورم ۴ درصدی در سال ۲۰۲۴ را تهدید می‌کند. در این صورت، بانک مرکزی ممکن است نیاز به سیاست‌های سختگیرانه جدیدی داشته باشد.

آلمان در پی محدود کردن صادرات مواد تولید تراشه به چین؟

احتمالاً آلمان تحت فشار فزاینده آمریکا، محدودیت‌هایی را برای صادرات مواد شیمیایی به چین که برای تولید نیمه‌هادی‌ها استفاده می‌شود، اعمال خواهد کرد. در حال حاضر این اقدام در مراحل اولیه بحث در محافل سیاسی آلمان قرار دارد. چین اقدامی می‌تواند به روابط برلین با پکن آسیب برساند. افزون بر فشارهای آمریکا، دولت اولاف شولز همچنان به فشار برای دسترسی عادلانه‌تر به بازار چین ادامه می‌دهد و به این کشور به عنوان یک رقیب استراتژیک می‌نگرد. اگر آلمان محدودیت‌ها بر صادرات این مواد را اعمال نماید، احتمالاً سایر کشورهای اروپایی نیز اقدامات مشابهی صورت خواهند داد که می‌تواند مشکلات جدیدی برای دسترسی به زنجیره تولید تراشه‌ها ایجاد نماید. دولت هلند که جزو سازندگان بزرگ تجهیزات نیمه‌هادی است و شرکت‌های ASM International و ASML Holding هلندی

هستند؛ ماه گذشته محدودیت‌های گسترده‌تری را بر صادرات فناوری نیمه‌هادی‌ها به چین، به منظور محافظت از امنیت ملی اعمال کرده است و به تلاش ایالات متحده برای محدود کردن صادرات تراشه به چین پیوست. سریع‌ترین و عملی‌ترین راه برای اجرای کنترل‌های صادراتی، قرار دادن کالاها و خدمات مربوط به تولید تراشه‌ها در فهرست ملی فناوری‌های با کاربرد دوگانه آلمان است. وزیر اقتصاد آلمان در ماه مارس پیشنهاد کرده بود که برلین می‌تواند محدودیت‌هایی برای صادرات به چین اعمال کند تا مانع از بین رفتن موقعیت برتر خود در حوزه صنایع پیشرفته شود.

احتمال خروج ایتالیا از پروژه «کمر بند و جاده» چین

در بحبوحه تنش‌های فزاینده بین دو ابرقدرت جهان، آمریکا و چین، ایتالیا ممکن است از پروژه زیرساختی «کمر بند و جاده» چین خارج شود. شایان توجه است که ایتالیا تنها کشور گروه هفت (G7) است که یک یادداشت تفاهم نامه (MOU) با چین در مورد پروژه کمر بند و جاده به امضا رسانده است که قرار است سال آینده منقضی شود.

بر اساس گزارشات، جورجیا ملونی، نخست وزیر ایتالیا در مورد تمدید یا لغو این تفاهم‌نامه دچار تردید است و تاکنون تصمیمی در مورد آن اعلام نکرده است. وی طرفدار آمریکاست و پیش از انتخاب شدن، توافق با چین را «اشتباهی بزرگ» خوانده بود، اما اخیراً لفاظی‌های او در مورد «کمر بند و جاده» محتاطانه‌تر بوده است.

از سوی دیگر در دولت ایتالیا نیز، اجماع نظری در مورد این تفاهم‌نامه وجود ندارد و در مورد آن اختلاف نظر مشاهده می‌شود؛ برخی احزاب طرفدار خروج و برخی دیگر، بر تداوم آن اصرار دارند.

این تفاهم‌نامه در سال ۲۰۱۹ به امضا رسید و در مارس ۲۰۲۴ به طور خودکار تمدید خواهد شد مگر اینکه نخست وزیر ایتالیا انصراف از آن را اعلام نماید. هر چند که این توافق به خودی خود منجر به تعمیق همکاری بین ایتالیا و چین نشده است اما تحلیلگران هشدار می‌دهند که لغو آن منجر به ایحاد پیامدهای اقتصادی و دیپلماتیک و تیرگی روابط میان ایتالیا و چین خواهد شد.

در حال حاضر، دو کشور ایتالیا و چین از روابط اقتصادی قوی برخوردارند؛ ایتالیا سومین واردکننده بزرگ کالاهای چینی در اتحادیه اروپا و چهارمین صادرکننده بزرگ کالا به بزرگترین اقتصاد آسیا است که از برندهای لوکس ایتالیایی استقبال می‌کنند. اخیراً سفیر چین در ایتالیا اظهار کرد که تجارت بین دو کشور طی سه سال گذشته، رکوردهای جدیدی را به ثبت رسانده است و در سال ۲۰۲۲ به ۷۳٫۵ میلیارد یورو (۸۱٫۶ میلیارد دلار) رسیده است.

حذف کامل دلار و یورو از تجارت انرژی روسیه

اخیراً معاون نخست‌وزیر روسیه اعلام کرد که روسیه در تجارت انرژی با شرکای خارجی خود، به طور کامل به ارزهای ملی روی می‌آورد. در حال حاضر، اکثر معاملات با ارزهای محلی و عمدتاً به یوان چین و روبل روسیه انجام می‌شود و روسیه قصد دارد که به زودی یورو و دلار را از معاملات خارجی خود حذف کند.

تلاش شرکت سرمایه بین‌المللی چین برای توسعه حضور در امارات و عربستان

در پی گسترش و ارتقا روابط سیاسی و اقتصادی چین با کشورهای خاورمیانه، شرکت سرمایه بین‌المللی چین قصد دارد دامنه فعالیت خود در امارات متحده عربی و عربستان سعودی را گسترش دهد. در حال حاضر این شرکت دو دفتر راه اندازی کرده است و در حال تلاش برای دریافت مجوزهای لازم برای انجام فعالیت‌های خدمات مالی است.

خاورمیانه یک بازار نسبتاً جدید، بزرگ و بکر برای سرمایه‌گذاران چینی به شمار می‌رود. شایان توجه است که پیوندهای بین چین و منطقه در چند ماه گذشته همراه با تحولات سیاسی و اقتصادی بی‌سابقه‌ای تقویت شده است. کابینه عربستان سعودی در اواخر ماه مارس، طرح پیوستن به سازمان همکاری شانگهای را به تصویب رساند؛ اتحادیه‌ای امنیتی که ایران و روسیه به آن ملحق شدند و به عنوان وزنه تعادل ژئوپلیتیکی در برابر ایالات متحده و قدرت‌های غربی به شمار می‌رود.

علاوه بر این در اواخر ماه مارس، چین و امارات متحده عربی یک معامله تاریخی را به انجام رساندند که بر روی پلت فرم ملی تجارت انرژی چین انجام شد؛ در این راستا، چین اولین قرارداد انرژی منعقد شده با یوان را به امضا رساند که شامل حدود ۶۵۰۰۰ تن گاز طبیعی مایع امارات است.

دور جدید بهبود و گسترش روابط چین با کشورهای حوزه خلیج فارس، از دسامبر و همزمان با اولین سفر رئیس‌جمهور شی جین‌پینگ پس از حدود هفت سال به عربستان، آغاز شد که منجر به انعقاد توافق اولیه ۲۹،۲۶ میلیارد دلاری و گسترش همکاری‌های اقتصادی و توسعه‌ای میان دو کشور شد. شرکت‌های چینی برای حضور در بازار کشورهای توسعه یافته با مشکلات و چالش‌های فزاینده‌ای مواجهند. آمریکا و اتحادیه اروپا محدودیت‌های فزاینده‌ای بویژه در حوزه سرمایه‌گذاری برای این شرکت‌های ایجاد کرده‌اند. این محدودیت‌ها، بازار کشورهای در حال توسعه را برای شرکت‌های چینی جذاب‌تر از گذشته کرده است.

اتحادیه اروپا سوخت روسی را از طریق هند می‌خرد

بر اساس داده‌های اولیه از ردیابی کشتی‌های Kpler و Vortexa، پالایشگاه‌های هندی، واردات نفت روسیه در سال مالی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ را به سطح بی‌سابقه‌ای افزایش داده‌اند و در پی آن، عرضه دیزل و سوخت جت

به اتحادیه اروپا را افزایش داده‌اند.

در واقع با توجه به افزایش شدید واردات نفت روسیه از سوی هند، اتحادیه اروپا از هند به عنوان «در پشتی» به منظور واردات انرژی استفاده می‌کند، زیرا اتحادیه اروپا واردات نفت خام از روسیه را ممنوع کرده است.

داده‌های آماری منتشر شده، حاکی از این امر است که در سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۳، پالایشگاه‌های هندی بین ۹۷۰ تا ۹۸۱ هزار بشکه نفت در روز از روسیه خریداری کردند که بیش از یک پنجم کل واردات این کشور (بین ۴,۵ تا ۴,۶ میلیون بشکه در روز) را تشکیل می‌داد.

با کاهش قیمت نفت خام روسیه، پالایشگاه‌های آسیایی این امکان را یافتند که تولید خود را افزایش دهند و محصولات نفتی خود را با قیمت رقابتی راهی اتحادیه اروپا نمایند.

طبق گزارش Kpler، هند پیش از درگیری در اوکراین، به طور متوسط روزانه ۱۵۴ هزار بشکه گازوئیل و سوخت جت به اتحادیه اروپا صادر می‌کرد اما پس از اعمال تحریم اتحادیه اروپا بر واردات محصولات نفتی روسیه در ماه فوریه، حجم صادرات گازوئیل و سوخت جت خود به اتحادیه اروپا را به ۲۰۰ هزار بشکه در روز افزایش داد.

حجم صادرات گازوئیل هند به اروپا در سال مالی گذشته بین ۱۲ تا ۱۶ درصد افزایش یافت و به ۱۵۰ تا ۱۶۷ هزار بشکه در روز رسید، زیرا مشتریان غربی از خرید محصولات روسی اجتناب کردند و بدین ترتیب، سهم صادرات سوخت هند از ۲۱ تا ۲۴ درصد در سال گذشته به ۳۰ درصد افزایش پیدا کرد.

بر اساس گزارش Kpler، اروپا حدود ۵۰ درصد از صادرات سوخت جت هند را به خود اختصاص داده است؛ مهمترین واردکنندگان گازوئیل پالایش شده هند در اروپا، کشورهای فرانسه، ترکیه، بلژیک و هلند هستند. روسیه در حال حاضر، ۳۵ درصد از کل واردات نفت هند را تأمین می‌کند؛ در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۱، کمتر از ۱ درصد بود که حاکی از افزایش چشمگیری در این زمینه است.

کشورهای گروه ۷، به دنبال ممنوعیت کامل صادرات به روسیه

اخیرا یک مقام دولتی ژاپن اظهار کرد که کشورهای گروه ۷ در حال بررسی اعمال ممنوعیت بر تمامی کالاهای صادراتی به روسیه هستند که در تداوم رژیم تحریم‌ها علیه مسکو به دلیل حمله به اوکراین انجام می‌شود.

ژاپن قرار است میزبان اجلاس سران گروه هفت از ۱۹ تا ۲۱ ماه می در هیروشیما باشد و این کشور در طی این اجلاس، افزایش حمایت از اوکراین و تشدید تحریم‌ها علیه روسیه به بحث و گفتگو گذاشته خواهد

شد. کشورهای G7 تاکنون نیز صادرات طیف وسیعی از اقلام از جمله محصولات قابل استفاده برای مقاصد نظامی و کالاهای لوکس به روسیه را متوقف کرده‌اند و این طرح می‌تواند تحریم تجاری را به بخش خودروهای دست دوم، لاستیک‌ها، اقلام آرایشی و پوشاک نیز گسترش دهد. فومیو کیشیدا، نخست وزیر ژاپن از ولودیمیر زلنسکی، رئیس جمهور اوکراین نیز برای حضور در این گردهم‌آیی دعوت کرده است.

وزرای خارجه گروه ۷ در بیانیه‌ای که پس از نشست سه روزه‌شان در شهر تفریحی کارویزاوا استان ناگانو منتشر شد، متعهد به تشدید تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه و همچنین خواستار خروج فوری و بدون قید و شرط نیروهای روسیه شدند. علاوه بر این، آنها متعهد به مقابله با دور زدن تحریم‌ها توسط مسکو شدند و در مورد «هزینه‌های سنگین» به طرف‌های ثالث در صورت عدم توقف کمک به اقدامات تهاجمی روسیه هشدار دادند.

آندری کوستین، دادستان کل اوکراین در مصاحبه اخیر خود، مدعی شد که اوکراین از زمان حمله روسیه در فوریه ۲۰۲۲ تاکنون ۷۷ هزار جنایت جنگی توسط روسیه را ثبت کرده است و از ژاپن خواسته است تا از موقعیت خود به عنوان رئیس سال جاری اجلاس G7 برای برداشتن «گام‌های اساسی» به منظور مسئول کردن روسیه استفاده کند.

چری جایگزین فولکس واگن در بازار روسیه؟

اخیرا رسانه‌های روسی گزارش کرده‌اند که خودروساز چینی، چری، می‌تواند به زودی تولید خود در کارخانه سابق فولکس واگن در کالوگا، در جنوب غربی مسکو را آغاز کند. علاوه بر این، قرارداد فروش دارایی‌های روسی شرکت خودروسازی هیوندای موتور کره جنوبی نیز تقریباً تکمیل شده است.

از سال گذشته کارخانه فولکس واگن به همراه سایر خودروسازان بزرگ خارجی، فعالیت خود در روسیه را به دلیل تحریم‌های کشورهای غربی به حالت تعلیق درآوردند و خودروساز آلمانی کارخانه خود در کالوگا را با ظرفیت تولید سالانه ۲۲۵ هزار خودرو و بیش از ۴۰۰۰ کارمند، به فروش گذاشته است.

در حال حاضر، فولکس واگن برای فروش سهام خود در گروه فولکس واگن روسیه که شامل کارخانه آن در کالوگا نیز می‌شود، از مقامات روسی درخواست کرده تا آنها را «به یک سرمایه‌گذار قابل اعتماد روسی» بفروشد. هر چند که این شرکت جزئیاتی در مورد این معامله ارائه نکرده است، اما رسانه‌ها از فروشنده خودرو روسی آویلون به عنوان خریدار احتمالی آن نام برده‌اند.

با وجود ایجاد اختلاف حقوقی بین خودروساز روسی GAZ و فولکس واگن، تمام دارایی‌های این خودروساز آلمانی در روسیه مسدود شده است. در واقع در ماه مارس، شرکت GAZ ادعا کرد که عقب‌نشینی فولکس واگن از ادامه فعالیت خود در روسیه، منجر به وارد شدن خسارت به این شرکت شده و طی شکایاتی،

درخواست ۱۵,۶ میلیارد روبل (۲۰۱,۳ میلیون دلار) خسارت ناشی از فسخ قرارداد تنظیم کرد.

از سوی دیگر، کارخانه خودروسازی چری، از تابستان سال گذشته در حال مذاکره با روسیه در مورد بومی‌سازی تولید بوده است و بنا به گزارش‌ها، قرار است که خط مونتاژ خودرو خود را در کارخانه کالوگا راه‌اندازی کند.

علاوه بر این، احتمالاً شرکت هیوندای نیز که سال گذشته تولید خود در روسیه را متوقف کرد، واحد تولیدی خود در سن‌پترزبورگ را به یک شرکت خودروسازی در قزاقستان به فروش برساند. به گفته این رسانه، این قرارداد در مراحل پایانی خود قرار دارد و ممکن است در اوایل ماه ژوئن به امضا برسد.

تحولات منطقه ای

مازاد تجاری ۶۰۰ میلیارد دلاری کشورهای شورای همکاری خلیج فارس

بر اساس داده‌های سازمان تجارت جهانی و سازمان‌های آماری خلیج فارس، کشورهای حوزه خلیج فارس پس از ثبت رشد گسترده صادرات به میزان ۴۵ درصد در مقایسه با رشد واردات ۲۱ درصدی، مازاد تجاری تاریخی ثبت کردند. مازاد تراز تجاری کشورهای خلیج فارس به ۶۰۲,۴ میلیارد دلار در مقایسه با مازاد ۳۱۳,۲ میلیارد دلاری در سال ۲۰۲۱ رسیده است که این مازاد بالاترین نرخ رشد، حدود ۹۲ درصد را نشان می‌دهد. مازاد تجاری سال گذشته حتی از سطح رکورد ثبت شده در سال ۲۰۱۲ یعنی ۵۶۲,۲ میلیارد دلار فراتر رفت که نشان از موفقیتی مهم برای این کشورها دارد. عربستان سعودی در سال گذشته به مازاد تجاری بالغ بر ۲۲۲,۱ میلیارد دلار که معادل ۳۶,۹ درصد کل مازاد تجاری کشورهای حاشیه خلیج فارس است، دست یافت. امارات متحده عربی پس از ثبت مازاد ۱۷۳,۹ میلیارد دلاری در رتبه دوم قرار گرفت که حدود ۲۸,۹ درصد از کل مازاد منطقه خلیج را تشکیل می‌دهد. قطر و کویت ۹۷ و ۶۹,۵ میلیارد دلار مازاد تجاری داشتند، عمان ۲۶ میلیارد دلار مازاد تجاری داشت و در نهایت بحرین بیش از ۱۴ میلیارد دلار مازاد تجاری داشت. این مازاد پس از آن به دست آمد که کشورهای شورای همکاری خلیج فارس صادراتی به ارزش ۱,۳۳ تریلیون دلار و واردات به ارزش ۷۳۳,۱۴ میلیارد دلار را ثبت کردند. افزایش قیمت نفت و گاز طی سال گذشته نقش کلیدی در مازاد تجاری این کشورها داشت. به دیگر سخن این کشورها را می‌توان از مهمترین برندگان جنگ اوکراین دانست. در سال ۲۰۲۲ صادرات این کشورها رشد گسترده ۴۵ درصدی را ثبت کرد در حالی که واردات ۲۱ درصد رشد کرد.

عربستان به بخش خصوصی میدان می‌دهد

وزیر اقتصاد و برنامه‌ریزی عربستان سعودی اعلام کرد که این کشور قصد دارد سهم بخش خصوصی در اقتصاد را از حدود ۴۰ درصد فعلی به ۶۵ درصد افزایش دهد. او در سخنرانی خود در کنفرانس جهانی موسسه

میلیکن در بورلی هیلز کالیفرنیا گفت: «بزرگترین چالش پیش روی عربستان، تنوع بخشیدن به اقتصاد خود و گذار از اقتصاد نفتی است.» وی افزود عربستان سعودی قصد دارد بخش‌هایی مانند تولید پیشرفته را توسعه دهد که به ما کمک می‌کند از اقتصاد نفتی فاصله بگیریم. او تأکید کرد که ما بر سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری و بخش‌های مرتبط متمرکز خواهیم شد تا عقب‌ماندگی‌ها در این حوزه‌ها را جبران کنیم. وی خاطرنشان کرد که عربستان دارای "اکوسیستم سرمایه‌گذاری بسیار بزرگی است که به سرعت در حال رشد است".

یکی از برجسته‌ترین اقدامات عربستان برای توسعه اقتصاد غیرنفتی، تلاش این کشور برای جذب سرمایه خارجی است. یکی از این اقدامات، شامل اعمال محدودیت برای نهادهای دولتی در انجام تجارت با شرکت‌های بین‌المللی است که تا ژانویه ۲۰۲۴ دفتر مرکزی منطقه‌ای خود را در این کشور تاسیس نکنند. از پایان سال ۲۰۲۲، نزدیک به ۸۰ شرکت درخواست مجوز برای انتقال مقر خود به ریاض را ارائه کرده‌اند. آخرین پیش‌بینی‌های مالی دولت عربستان حاکی از این است که این کشور مازاد تجاری ۱۶ میلیارد ریال (۴,۳ میلیارد دلار) در سال ۲۰۲۳ را هدف قرار داده است که تقریباً دو برابر برآورد قبلی خود است و پیش‌بینی می‌کند که اقتصاد این کشور از رشد ۳,۱ درصدی برخوردار شود.

عربستان و چین بزرگترین مجتمع فولاد خاورمیانه را احداث می‌کنند

اخیراً آرامکو و صندوق سرمایه‌گذاری عمومی عربستان (PIF) قراردادی را با شرکت فولادسازی (Baosteel) چین برای ساخت یک مجتمع تولید ورق فولادی در عربستان سعودی امضا کردند. مجتمع جدید تولید فولاد، دارای ظرفیت تولید سالانه ۲,۵ میلیون تن آهن اسفنجی و ۱,۵ میلیون تن ورق فولادی است. مدیرعامل آرامکو در مراسم امضای این قرارداد اعلام کرد که انتظار می‌رود اولین تأسیسات تولید ورق فولادی، اکوسیستم صنعت فولاد عربستان سعودی و محلی‌سازی زنجیره تأمین را بهبود بخشد. این مجتمع فولادی، در شهر صنعتی راس‌الخیر، یکی از چهار منطقه ویژه اقتصادی جدید که اخیراً توسط ولیعهد محمد بن سلمان رونمایی شد، احداث می‌شود. در قالب این پروژه، اکوسیستم انرژی و خدمات صنعتی عربستان، قابلیت‌های پیشرفته صنعت ورق فولادی Baosteel و توانایی‌های مالی قوی و تخصص سرمایه‌گذاری PIF با هم ترکیب می‌شوند. این مجتمع تولیدی به یک کوره آهن کاهش یافته مستقیم مبتنی بر گاز طبیعی و یک کوره قوس الکتریکی، مجهز خواهد بود که هدف آن کاهش انتشار دی اکسید کربن از فرآیند فولادسازی تا ۶۰ درصد در مقایسه با فولادسازی مبتنی بر کوره بلند است. طبق گزارش‌ها، Baosteel ۵۰ درصد از سهام این سرمایه‌گذاری مشترک را در اختیار خواهد داشت، در حالی که آرامکو و PIF هر کدام ۲۵ درصد از سهام را در اختیار خواهند گرفت. پروژه تولید فولاد با هدف تقویت بخش تولید داخلی عربستان سعودی از طریق بومی‌سازی تولید صفحات فولادی سنگین، انتقال دانش و ایجاد فرصت‌های

صادراتی انجام می‌شود. افزون بر این، صادرات به کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و منطقه وسیع‌تر خاورمیانه و شمال آفریقا، از اهداف این پروژه خواهد بود. این سرمایه‌گذاری با استراتژی PIF برای توسعه قابلیت‌های بخش‌های آینده‌دار اقتصاد عربستان و صنایع مهم استراتژیک که می‌توانند موجب تنوع اقتصادی شوند، همسو است. سرمایه‌گذاری تولید فولاد، جدیدترین همکاری آرامکو و PIF پس از واگذاری ۴ درصد از سهام غول انرژی به سرمایه‌گذاری سنابیل، یک شرکت تماماً متعلق به صندوق ثروت است. آرامکو در ماه مارس موفق به خرید ۱۰ درصد از سهام غول پتروشیمی چین Rongsheng به مبلغ ۳,۶ میلیارد دلار شد. در پیامد این اقدام، قرار است حضور پالایشگاهی غول انرژی عربستان در چین به طور قابل توجهی گسترش یابد.

دیگر سرمایه‌گذاری مشترک آرامکو در چین، شرکت پتروشیمی HuajinAramco است که ساخت یک مجتمع بزرگ پالایشگاهی و پتروشیمی در استان لیائونینگ در شمال شرقی چین در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۳ را آغاز خواهد کرد.

تجارت یک تریلیون دلاری امارات در سال ۲۰۲۲

بر اساس گزارش سازمان تجارت جهانی، تجارت امارات متحده عربی با سایر نقاط جهان در سال گذشته به ۱,۰۲۴ تریلیون دلار رسید. سازمان تجارت جهانی اعلام کرد که به دلیل افزایش قیمت نفت خام، سهم امارات متحده عربی از صادرات و واردات افزایش یافته است؛ در این راستا، واردات با رشد ۲۲ درصدی و صادرات با رشد ۴۱ درصدی مواجه شده است. مقامات ارشد امارات ادعا کردند که این ارقام در سال آینده، افزایش بیشتری خواهد یافت.

بر اساس گزارش چشم‌انداز و آمار تجارت جهانی WTO، صادرات امارات متحده عربی در سال ۲۰۲۲ با ۴۱ درصد رشد، به رقم ۵۹۹ میلیارد دلار رسید؛ یعنی ۲,۴ درصد از کل سهم صادرات کالاهای جهانی را به خود اختصاص داد؛ واردات این کشور نیز به رقم ۴۲۵ میلیارد دلار رسید که ۱,۷ درصد از کل سهم صادرات کالاهای جهانی را به خود اختصاص داد. بر اساس داده‌های سازمان تجارت جهانی، امارات متحده عربی از نظر صادرات کالا، در رتبه یازدهم جهانی قرار دارد و از نظر واردات، رتبه هجدهمین واردکننده تجارت کالاهای تجاری جهانی در سراسر جهان را کسب کرده است.

علاوه بر این، کل تجارت خدمات امارات متحده عربی با سایر نقاط جهان، به رقم ۲۴۹ میلیارد دلار رسید. این کشور از نظر صادرات خدمات، با ۱۵۴ میلیارد دلار یا ۲,۲ درصد از کل صادرات جهانی و با واردات بالغ بر ۹۵ میلیارد دلار یا ۱,۵ درصد از کل خدمات وارداتی در سطح جهان، در جایگاه دوازدهم قرار گرفت. ماه گذشته، کابینه امارات متحده عربی طرح‌هایی را با هدف افزایش دو برابری سطح صادرات مجدد ملی

طی هفت سال آینده را به تصویب رساند.

سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری توتال در عراق

اخیرا شرکت توتال انرژی، سرمایه‌گذاری اولیه ۱۰ میلیارد دلاری در سه میدان نفتی عراق و توسعه یک نیروگاه انرژی خورشیدی را به منظور تأمین شبکه برق منطقه‌ای بصره در جنوب کشور و به عنوان بخشی از قرارداد ۲۵ میلیارد دلاری با دولت عراق و قطر انرژی، مورد تأیید قرار داد.

گزارش‌ها حاکی از حصول توافق میان غول انرژی فرانسه با دولت عراق برای کار بر روی پروژه انرژی ۲۷ میلیارد دلاری است که ۳۰ درصد از سهام آن به دولت عراق تعلق دارد. هر چند که دولت عراق در ابتدا خواهان برخوردار شدن از سهم ۴۰ درصد از سهام این پروژه بود اما به موفق به گرفتن چنین سهمی نشد.

این پروژه ۲۷ میلیارد دلاری، در قالب پروژه موسوم به رشد یکپارچه گاز^۱ عراق در سپتامبر ۲۰۲۱ مورد توافق اولیه طرفین قرار گرفت. با اجرایی شدن این پروژه، توسعه منابع طبیعی عراق و بهبود تأمین برق این کشور انجام خواهد شد. شایان توجه است که پاتریک پویانه، مدیرعامل این شرکت، تاکنون چهار بار با السوداني، نخست‌وزیر عراق به منظور حصول به این توافق بر سر شرایط قرارداد، دیدار کرده است. علاوه بر این، توتال در توافق خود با دولت عراق، از قطر انرژی نیز دعوت کرده است تا ۲۵ درصد از سهام کلان پروژه‌ی رشد یکپارچه شبکه گازی را در اختیار بگیرد.

بنابراین ۴۵ درصد از سهم این پروژه در اختیار شرکت توتال انرژی است و دولت عراق، از طریق شرکت تابعه جنوبی خود، BOC، ۳۰ درصد از سهام و قطر انرژی، ۲۵ درصد از سهام باقی مانده را مشروط به کسب تأییدیه‌های نظارتی، در اختیار خواهند داشت.

توتال انرژی و شرکای آن، حدود ۱۰ میلیارد دلار برای بازیابی گاز مشعل در سه میدان نفتی در جنوب عراق سرمایه‌گذاری خواهند کرد تا به نیروگاه‌های تولید برق کمک کنند.

علاوه بر این، طی یک دهه آینده به منظور ساخت یک تصفیه‌خانه آب دریا با هدف تأمین آب برای افزایش تولید نفت منطقه‌ای، سرمایه‌گذاری صورت خواهد گرفت. علاوه بر این، در مورد راه اندازی یک نیروگاه خورشیدی یک گیگاواتی توسط شرکت توتال به منظور تأمین برق شبکه منطقه‌ای بصره توافق حاصل شده است و در این راستا، از شرکت سعودی آکوا پاور^۲ برای پیوستن به این پروژه دعوت خواهد شد.

شایان توجه است که عراق، یکی از تولیدکننده‌گان بزرگ اوپک به شمار می‌رود که به طور میانگین ۳,۳

1 - Gas Growth Integrated Project (GGIP)

2 - ACWA Power

میلیون بشکه نفت در روز تولید می‌کند؛ این در حالی است که در مقام مقایسه، عربستان سعودی روزانه ۱۱,۵ میلیون بشکه نفت تولید می‌کند. در همین راستا دولت عراق امیدوار است این کلان پروژه، به این کشور در تولید بیشتر نفت در آینده کمک کند، زیرا در سال‌های اخیر پس از کاهش فعالیت‌های شرکت‌های بی‌پی، اکسون موبیل و شل، تولید نفت عراق با رکود مواجه شده است.

بحرین «مجوز طلایی» می‌دهد

اخیرا بحرین اعلام کرد که قصد صدور مجوز طلایی با هدف جذب شرکت‌های بزرگ برای سرمایه‌گذاری در این کشور به همراه ارائه مشوق‌ها و تسهیل خدمات به این مشاغل را دارد. در واقع بحرین صدور مجوز طلایی را برای جذب شرکت‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در مقیاس بزرگ و کمک به ایجاد رونق اقتصادی و کاهش بدهی این کشور که تخمین زده می‌شود حدود ۱۲۱,۷ درصد از تولید ناخالص داخلی (GDP) را شامل می‌شود، آغاز کرده است.

به گفته هیئت توسعه اقتصادی بحرین، تنها شرکت‌هایی که دارای سبد سرمایه‌گذاری و پروژه‌های بزرگ هستند، واجد شرایط دریافت مجوز خواهند بود. همچنین شرکت‌هایی که حداقل ارزش سرمایه‌گذاری آنها، ۵۰ میلیون دلار است و یا طرحی برای ایجاد ۵۰۰ شغل در کشور دارند.

در چارچوب طرح مجوز طلایی، شرکت‌های برخوردار از آن، از مزایا و امتیازات منحصر به فردی برخوردار خواهند شد که سایر شرکت‌ها از آنها بی‌بهره خواهند بود؛ از جمله می‌توان به تخصیص زمین با اولویت برای سرمایه‌گذاری و دسترسی به خدمات زیرساختی، خدمات و همچنین حمایت صندوق کار بحرین و بانک توسعه بحرین از آنها اشاره نمود.

طبق پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول (IMF) انتظار می‌رود که بدهی بحرین افزایش یابد. در واقع این کشور یکی از بدهکارترین کشورها در مقایسه با سایر کشورهای خلیج فارس به شمار می‌رود و در سال ۲۰۱۸ با دریافت کمک از همسایگان ثروتمند خود و دریافت بسته کمکی ۱۰ میلیارد دلاری به منظور اجرای اصلاحات اقتصادی که هدف آن رسیدن به تعادل مالی تا سال ۲۰۲۴ بود، نجات پیدا کرد.

آژانس رتبه‌بندی اعتباری آمریکایی Fitch Ratings در ماه دسامبر به بحرین، رتبه B+ اعطا کرد؛ در همین راستا، این آژانس، برخورداری بحرین از حمایت مالی شورای همکاری خلیج فارس (GCC) و تولید ناخالص داخلی سالانه بالا را به عنوان برخی از شاخص‌های مثبت این کشور ذکر کرد. این نهاد، عواملی از جمله ضعف مالیه عمومی، وابستگی مالی زیاد به درآمدهای نفتی و ذخایر ارزی پایین، از جمله پول نقد و طلا و همچنین محدودیت‌های سیاسی را به عنوان موانعی برای اصلاحات در این کشور عنوان کرد. بحرین از اولین کشورهای پذیرنده فناوری‌های مالی پیشرفته، به ویژه بلاک‌چین و رمزنگاری در منطقه بوده است؛

امری که منجر به رشد و توسعه پروژه‌های خوبی مانند صرافی‌های ارزهای دیجیتال Rain و Coin Mena شده است. بحرین همچنین همواره یکی از کشورهای پیشرو در امور مالی اسلامی بوده است.

امضای قرارداد ۵۵ میلیون دلاری میان قزاقستان و آذربایجان

اخیرا مقامات تجاری قزاقستان و آذربایجان، قراردادهای صادراتی به ارزش ۵۵ میلیون دلار به منظور تأمین باتری، ورق فولاد و محصولات غذایی را با یکدیگر به امضا رساندند.

این اقدام در آستانه نوزدهمین نشست کمیسیون بین دولتی آذربایجان و قزاقستان در باکو انجام شد که در آن بیش از ۲۰ شرکت قزاق فعال در زمینه تولید مواد غذایی، متالورژی و فلزات، خدمات فناوری اطلاعات، صنایع شیمیایی، ساختمانی و مهندسی و بیش از ۱۰۰ کارآفرین آذربایجانی حضور داشتند و در زمینه گسترش تجارت و کسب و کار با یکدیگر به مذاکرات پرداختند.

شایان توجه است که مقامات قزاقستان، معتقدند که تاکنون حتی نیمی از پتانسیل تجارت فیما بین قزاقستان و آذربایجان نیز مورد بهره‌برداری قرار نگرفته است. در سال گذشته، حجم مبادلات تجاری دوجانبه به ۴۶۱،۹ میلیون دلار رسید که ۳۹ درصد بیشتر از مدت مشابه سال پیش از آن، یعنی ۳۳۲،۲ میلیون دلار بود. صادرات قزاقستان به آذربایجان در دوره گزارش، با افزایش ۳۰،۴ درصدی به ۳۷۵،۳ میلیون دلار افزایش یافت که ناشی از افزایش عرضه نفت خام، گندم، فرآورده‌های نفتی، ریل، بار، کشتی‌های مسافربری و کشتی بود.